

PÕLLUMAJANDUSTEADUSTE DOKTOR, EMERIITPROFESSOR OLEV SAVELI 75

Jätkuvalt särav, energiast pakatav, rühikas, esinduslik, sõnaosav, sihikindel ja järjepidev, töuaretuse vaimne liider, töuloomanäituste hing ja "kauboi".

Olev Saveli lõpetas Eesti Põllumajanduse Akadeemia 1962. aastal õpetatud zootehnikuna.

Esimeseks töökohaks oli Tori Kunstliku Seemenduse Jaam, kus üsna pea edutati ta direktoriks. Aastal 1965 alustas õpinguid EPA zootehnikateaduskonna aretusõpetuse kateedris aspirandina ja juba enne aspirantuuri lõppu 1968. aastal kaitses ta akadeemik Aarne Punga juhendamisel valminud dissertatsiooni põllumajandusteaduste kandidaadikraadi saamiseks. Seejärel suundus Olev Saveli tööle Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituuti (ELVTUI) kunstliku seemenduse (alates 1974. a sigimisbioloogia) kesklaboratooriumi juhatajaks. 1979. aastal alustas tööd EPA Zooinseneriteaduskonna aretusõpetuse kateedri juhatajana, vanemõpetajana ja üsna pea dotsendina. Juba 1985. aastal kaitses Olev Saveli doktoriväitekirja Üleliidulises Põllumajandusloomade Aretuse ja Geneetika Instituudis ja 1986. aastal omistati talle professorikutse. Dotsendikutse omistati juba 1983. aastal. Erinevalt professori või dotsendi ametikohast on professorikutse ja dotsendikutse eluaegne.

1986. aastal määrati O. Saveli Eesti NSV Agrotööstuskomitee aseesimehe ametikohale, kuid pedagoogitööd ja sidemeid EPAGA ta ei katkestanud. "Laulva revolutsiooni" aasta suvel (1988) valiti O. Saveli EPA (hilisema EMPÜ) rektoriks. Ta jätkas tööd ka aretusõpetuse kateedri juhatajana.

Eesti Põllumajandusakadeemia rektori O. Saveli 19.06.1991 käskkirjaga nr 148 avati ülikoolis doktoriope ning loodi doktorinõukogud. Vastuvõttu doktorioppesse alustati 1991/1992. õppeaastal.

O. Saveli on looja sh traditsioonide looja ja hoidja. Rektoriks oleku ajal (1988–1993) kutsus ta ellu EPA avaballi, EPA rongkäigu, audoktorite valimise ja EPMÜ isemajandavad instituudid. Suursündmuseks oli ülikooli oma lipu valmimine. Ta seisis hea selle eest, et üliõpilased said käia praktilal välismaal ja praktilisi õppeaineid ning kogemusi omandamas Kõrgemates Põllumajanduskoolides.

Aastatel 1993–1994 töötas O. Saveli EPMÜ Loomakasvatuse instituudi aretusõpetuse ja veisekasvatuse õppetooli juhataja-professorina. 1994. aastal ühendati Adolf Mölder nimeline ELVTUI ja EPMÜ loomakasvatuse instituut ja selle tulemusena moodustati Eesti Põllumajandusülikooli Loomakasvatuse instituut; selles instituudis jätkas ta tööd aretusosakonna juhataja-professorina. Aastatel 1991–2005 oli O. Saveli EPMÜ Põllumajandusteaduste ja Majandusteaduse Doktorinõukogu esimees. Professor Ülo Oll on öelnud, et

O. Saveli on seisnud hea selle eest, et loomakasvatusteadus ehk leivakõrvase uurimise teadus peaks kuuluma Eesti prioriteetsemate teadussuundade hulka.

O. Saveli juhendamisel on valminud lugematul hulgal magistritöid, tema juhendamisel on kaitsitud doktoritöid.

2004. aastal valiti O. Saveli emeriitprofessoriks, aga õnneks oli ta nõus jätkuvalt õpetama veisekasvatust ja aretusõpetust. O. Saveli on üliõpilaste seas väga populaarne, mistõttu Maaülikooli üliõpilasesindus omistas talle üliõpilasesinduse 20. aastapäeva tunnismärgi (2010) ning veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituudi üliõpilased valisid ta 2013. aasta kõige sõbralikumaks õppejõuks.

Alates 1965. aastast alustas O. Saveli tööd Eesti Mustakirju Karja ja alates 1972. aastast ka Eesti Punase Karja Tõuaretuse Nõukogu liikmena. Aastatel 1981–1992 oli ta Eesti Mustakirju Karja Tõuaretuse Nõukogu esimees. O. Saveli osa veiste tõuaretussüsteemi loomisel vabariigis oli nii suur, et 1985. aastal määrati talle koos ELVI teadlastega Nõukogude Eesti preemia.

Aastatel 1986–1988 oli O. Saveli ENSV Agrotööstuskomitee Teaduslik – Tehnilise Nõukogu esimees, 1989. aastal Eesti Maaliidu vanem.

1989. aastal, kui taasutati Akadeemiline Põllumajanduse Selts (APS), valiti Olev Saveli seltsi taasloomise järgseks esimeseks presidendiks ja ta juhtis seltsi tegevust 12 aastat st aastani 2001. APSi tänapäevani säilinud tegevusvormid ja traditsioonid kujunesid välja just algaastail O. Saveli juhtimisel. Need on kõnekoosolekud aktuaalsetel teemadel, aastakonverents teadusinformatsiooni vahetamiseks, ajakirja *Agraarteadus* väljaandmine, õppekursioonide korraldamine, Eesti põllumajanduses olulist rolli etendanud isikute meenutuspäevade korraldamine jm. Ajakirjal *Agraarteadus* on teaduspublikatsioonide äratrükkimise kõrval oluline roll eestikeelse erialase teaduskeele ja oskussõnavara arengul, aga ka seltsi kroonikal ja personaalial. Tänuks töö eest Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi taaskäivitamisel, pikaajalisel ja edukal juhtimisel valiti Olev Saveli teenitult 2002. aastal APSi aupresidendiks. Aastatel 1990–2005 oli ta ajakirja *Agraarteadus* toimetuse kolleegiumi liige.

1993. aastal moodustati Eesti Tõuloomakasvatuse Liit (ETLL). Kuna uue organisatsiooni eestvedajaks oli Olev Saveli, valiti ta ka esimeseks presidendiks (1993) ning on ETLL president kuni tänase päevani. Tema poolt käivitatud tõuaretajate ühtne katusorganisatsioon ETLL on seni ainukene üleriigiline põllumajanduslik ühistegevuslik organisatsioon, mis on tegutsenud järjekindlalt ning tulemuslikult juba 20 aastat. Alates 1998. aastast kuni tänaseni on O. Saveli ajakirja *Tõuloomakasvatus* peatoimetaja.

1995–2001 oli O. Saveli Euroopa Loomakasvatuse Assotsiatsiooni Eesti koordinaator, 1996–2000 Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja nõukogu aseesimees,

1999. aastal valiti ta Läti Põllumajanduse ja Metsamajanduse Teaduste Akadeemia välisliikmeks. O. Saveli on olnud Eesti Geneetikute ja Selektioonäride Seltsi liige (1968...), Eesti Looduseuurijate Seltsi liige (1972...), Eesti Teadusfondi nõukogu liige (1990–1993 ja 2000–2003) ja konkursi *Aasta Põllumees* žürii esimees (2001–2007).

1996. aastal omistati Olev Savelile ülikooli teenete-medal. Aastatel 1996 ja 1997 tunnistati ta ülikooli viljakamaks kirjameheks ja 2008. aastal ülikooli parimaks teaduse populariseerijaks. 2004. aastal anti talle Euroopa Loomakasvatuse Assotsiatsiooni teenetemedal ja 2007. aastal Eesti Põllumajandusministeeriumi hõbedane teenetemärk. O. Saveli on Valgetähe kolmanda klassi ordeni kavaler (1989).

2009. aastal valiti O. Saveli ülikooli Aasta Vilistlaseks ja 2013. aastal Eesti Maakarja Kasvatajate Seltsi auliikmeks.

Juba enne 70-ndat sünnipäeva oli O. Savelil mitu medalit veteranide maailma meistrivõistlustelt ja Eesti meistrivõistlustelt võrkpallis. 2010. aastal lisandus kuldmedal võrkpallklubide maailmameistrivõistlustel Tampere ja 2012. aastal hõbemedal võrkpallklubide rahvusvahelisel võistlusel Tampere Eesti veteranide 75+ meeskonnas.

1985. aastal tulid Olev ja Miina Saveli seenioride standardtantsude C-klassi meistriteks. Aastatel 1991–1995 oli O. Saveli Eesti Võistlustantsu Liidu president. Tema nimi on ka Tartu üliõpilaskoori auliikmete nimekirjas.

Enamus inimesi, kes Olev Savelit tunnevad, sh ajakirjanikud, kes on teda intervjuerinud, imetlevad tema raudset järjekindlust ja vitaalsust ning imestavad, kuidas üks soliidse eas akadeemiline mees on kõige otsakui mängleva kergusega toime tulnud.

Arvatavasti on kõiges suur osa tema vanematel, Lydia ja Rudolf Savelil, kelle perre ta 26. novembril 1938 esimese lapsena sündis. Nendelt sai ta kaasa töökuse, ärksa meele ja teadmishimu. Olev Saveli energilisus avaldub heteroosiefektina, mis kestab kogu elu (loomakasvatjad teavad, et tavaliselt kestab see ainult 1–2 aastat). O. Saveli reipuse ja tasakaalu üheks allikaks on tema perekond. Kaks nädalat enne EPA *cum laude* lõpetamist (1962) abiellus ta oma kursuseõe ja tantsupartner Miinaga. Neil on tütar, poeg ja neli lapselast. O. Saveli on ise öelnud, et tema elus ja edus on peamine olnud tahe, kohusetunne ja mõistev pere, sest kirjatöö jaoks on kõige viljakam õhkkond olnud kodus.

O. Saveli on alati hinnanud ja austanud oma kolleege. Üheks tõestuseks oli tema poolt 2009. aastal organiseeritud ja läbiviidud oma nõ akadeemilise isa, akadeemik professor Arne Punga meenutuspäev, kus osalesid endised ja praegused kolleegid ning Arne Punga poeg oma perega. Ei unustanud ta meenutamast Adolf Mölderit tema 100-ndal sünniaastapäeval 2012. aastal.

O. Saveli suhtumist iseloomustab ka see, kui ta Tori Hobusekasvanduse 150 aasta juubeliteel kinkis kasvanduse hobustele ämbritäie kaeru, samal aja kui kantsler vabandas, minister andis lubadusi ning riigikogu liikmele meenus lapsepõlv.

O. Savelil on trükitud ilmunud ligi 1000 artiklit; viimase viie aasta (2009–2013) jooksul on ta kirjutanud 6 teaduspublikatsiooni, 51 populaarteaduslikku artiklit, 18 referaati ja 15 kroonika-artiklit, osalenud üksikväljaannete (42) sh ajakirja *Tõuloomakasvatuse* toimetamisel, esinenud loomakasvatuse ja tõuaretusega seotud üritustel (92), korraldanud konverentse, seminare ja nõupidamisi (46). Esinemiste teemad hõlmavad erinevate veise- ja hobusetõugude hindamist, erinevate loomaliikide (veiste, hobuste, lammaste, sigade, kitsede) tõuaretust, tõuaretuse seisu ja loomakasvatuse arengusuundi Eestis, samuti maheveisekasvatust. O. Saveli on "nakatanud" konkursipisikuga ka eesti lihaveisekasvatajad ja ta on kindel, et tõuloomade konkursside korraldamine on aretustöö taseme peegel.

Käesoleval ajal tegeleb juubilar aktiivselt ETLLi juhtimisega, ajakirja *Tõuloomakasvatuse* väljaandmisega, tõuloomade näituste, aretusala seminaride ja konverentside eestvedamisega, seniorõppejõudude võrkpallivõistkonna tegevjõuna, õppetöoga. 2011. aastal ilmus tema koostatud ja saksa keelest eesti keelde tõlgitud ülikooliõpik *Loomakasvatuse* (582 lk).

Õnne kolmekordsele presidendile; Eesti Tõuloomakasvatuse Liidu presidendile, Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi endisele presidendile (praegusele aupresidendile), Eesti Võistkonnatantsu Liidu kunagisele presidendile!

Oleme siia kirja pannud 75 protsenti Olev Saveli 75 aasta jooksul tehtud tegemistest ja talle antud tiitlitest. 25 protsenti lisame 25 aasta pärast.

"Vana hõbe" Hardi Tiidus on öelnud, et hea, kui inimesel on tiitlid, aga veel parem, kui inimese NIMI on tiitel.

Olev Savelil on olemas tiitlid ja ka tema nimi on tiitel. Tervist, tarkust, tahet ja rõõmu edaspidiseks!

Endiste ja praeguste kolleegide nimel

Anne Lüpsik

põllumajandusteaduste kandidaat, Eesti Maaülikooli õppeosakonna juhataja asetäitja, emeriitdotsent